

УДК 373.2
ББК 74.102
Д55

Серія: Для турботливих батьків
Заснована 2006 року

Колектив авторів: керівник творчої групи С. М. Харитонова, психолог вищої категорії ЗОШ № 25; Ю. А. Паркаренко, практичний психолог ЗОШ №10, спеціаліст; Л. О. Петруха, практичний психолог другої категорії спеціалізованої школи №13; О. В. Давидова, практичний психолог першої категорії, старший учитель ЗОШ №11; І. Г. Корнієнко, практичний психолог першої категорії колегіуму «Берегиня» м. Черкас.

Д55 До першого класу без проблем! Усе, що мають знати батьки майбутніх першокласників / С. М. Харитонова та інш. — Х. : Вид. група «Основа», 2017. — 176 с. : іл. — (Серія «Для турботливих батьків»).

ISBN 978-617-00-0553-3

Дитина йде до першого класу. Звісно, у батьків виникає безліч запитань: «Як обрати школу?», «У якому віці краще віддавати малюка до школи?», «Що таке „Шкільна зрілість?“», «Як допомогти дитині вчитися?» тощо. Творча група практичних психологів дають відповіді на запитання, що є найактуальнішими та найцікавішими; саме їх найчастіше ставлять батьки шестирічних дітей. Відповіді фахівців, які також є батьками, допоможуть дорослим виховати свою доньку або сина впевненими у собі, щасливими, здоровими та розумними!

Для батьків майбутніх першокласників.

УДК 373.2
ББК 704.102

Довідкове видання

Серія «Для турботливих батьків»

ХАРИТОНОВА Світлана Миколаївна
ПАРКАРЕНКО Юлія Анатоліївна
ДАВИДОВА Олена Володимирівна
ПЕТРУХА Леся Олександрівна
КОРНІЄНКО Іванна Григорівна

До першого класу без проблем! Усе, що мають знати батьки майбутніх першокласників

Редактор: *Юрченко Н. Ф.*

Підп. до друку 23.04.2010. Формат 60×90/16. Папір газет.
Гарн. Ньютон. Ум. друк. арк. 11,0. Зам. № 10-04/19-05.

Надруковано у друкарні ТОВ «Тріада Принт» м. Харків, вул. Киргизька, 19.
Тел. +38(057)703-12-21, e-mail: sale@triada.kharkov.ua

ТОВ «Видавнична група «Основа»» 61001 м. Харків, вул. Плеханівська, 66,
тел. (057) 731-96-33 e-mail: office@osnova.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 5216 від 22.09.2016 р.

ISBN 978-617-00-0553-3

© Харитонова С. М., Паркаренко Ю. А., Давидова О. В., Петруха Л. О., Корнієнко І. Г., 2010
© ТОВ «Видавнична група «Основа», 2017

СОДЕРЖАНИЕ

Шановні батьки!	6
Розділ I. Особливості розвитку майбутнього першокласника	
Майбутній першокласник зростає, або Особливості фізичного розвитку шестирічок	7
Мамо, я вже дорослий, або особливості розвитку шестирічних дітей	17
Ознайомтеся!	19
Давай дружити! Як дитина встановлює соціальні контакти?	20
Розділ II. Час до школи	
Як обрати «правильну» школу?	37
Важливий момент. Обираємо вчителя	42
Розділ III. Вітаємо! Ви — батьки першокласника!	
Як організований навчальний рік першокласників?	47
Що таке мотивація?	49
Навантаження й перевантаження	53
Батьки теж ідуть до першого класу, або Дещо про душ ...	57
Розділ IV. Організація життя першокласника	
Готовність дитини до навчання в школі	62

Створення оптимальних умов для успішного навчання першокласника	81
Незвичайні уроки	97
Свято першокласника	121
Розділ V. Заняття для батьків, бабусь та дідусів першокласників	
Ділова гра з елементами тренінгу	127
Бабусям і дідусям першокласників присвячується	138
Пам'ятка батькам, бабусям і дідусям	141
Побажання дітей батькам, бабусям і дідусям	142
Розділ VI. Додатки	
<i>Додаток 1.</i> Діагностика типів темпераменту	144
<i>Додаток 2.</i> Бліц-тест на визначення способу пізнавальних здібностей дітей від 5 до 7 років	148
<i>Додаток 3.</i> Тести для батьків	156
<i>Додаток 4.</i> Комплекс вправ для профілактики плоскостопості та нормалізації постави (за М. М. Куїнджі)	167
<i>Додаток 5.</i> Фізкультурні паузи під час уроків та виконання домашніх завдань	172
Література	185

БУТИ ГОТОВИМ ДО ШКОЛИ ВЖЕ СЬОГОДНІ —
НЕ ОЗНАЧАЄ ВМІТИ ЧИТАТИ, ПИСАТИ Й ЛІЧИТИ.
БУТИ ГОТОВИМ ДО ШКОЛИ — ОЗНАЧАЄ БУТИ
ГОТОВИМ УСЬОГО ЦЬОГО НАВЧИТИСЯ.

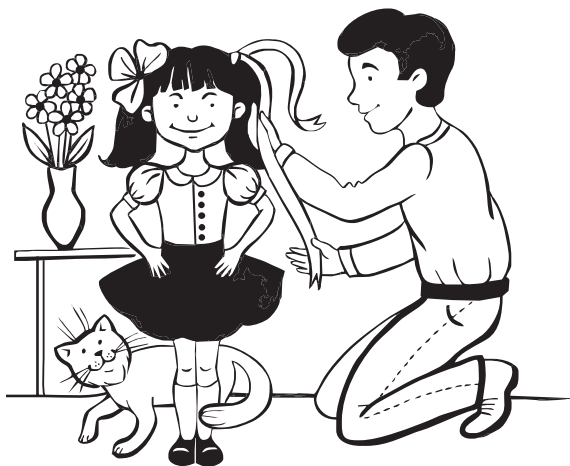
Л. А. ВЕНГЕР, А. Л. ВЕНГЕР

ШАНОВНІ БАТЬКИ!

Незабаром у вашому житті відбудуться хвилюючі події. Ви приведете до першого класу свого маленького сина чи доньку. Про період життя маленької людини б років написано вже достатньо цікавих, розумних і важливих книг. Однак, не завжди у вас залишається вільний час для того, щоб присвятити його читанню, знайти відповіді на запитання, що вас хвилюють. А запитань цих дуже багато. Найчастіше вони виникають у такі відповідальні періоди життя дитини, як: молодший шкільний вік, підлітковий період, юнацтво. Як розвивається моя дитина? Які важливі події відбуваються в житті дитини? Як допомогти своїй дитині бути здоровою, розумною, щасливою? Як правильно виховувати дитину? Як допомогти дитині вчитися?

Є ще безліч аналогічних запитань, що не дають спокою батькам і вимагають негайних відповідей.

З огляду на вашу, шановні батьки, зайнятість і брак часу, ми пропонуємо цю книгу, що написана як діалог між вами і фахівцями в галузі педагогіки, психології, медицини. Творча група практичних психологів дають відповіді на запитання, що є найактуальнішими та найцікавішими; саме їх найчастіше ставлять батьки шестирічних дітей. Сподіваємося, відповіді фахівців, які також є батьками, допоможуть дорослим виховати свою доньку або сина впевненими у собі, щасливими, здоровими та розумними!



Розділ I

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МАЙБУТНЬОГО ПЕРШОКЛАСНИКА

МАЙБУТНІЙ ПЕРШОКЛАСНИК ЗРОСТАЄ, АБО ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ШЕСТИРІЧОК

Почнемо із самого початку. Для того щоб зрозуміти, як допомогти дитині успішно розпочати навчання в першому класі, насамперед необхідно знати особливості її фізичного, психічного, особистісного розвитку. Тільки в цьому випадку вам буде легше подолати всі труднощі, що виникають у батьків і першокласників у цей період життя.

Отже, шановні батьки, візьмемося за вивчення і відкриття вашої дитини!

Якими є найсуттєвіші фізичні особливості дітей шести років?

Це питання часто ставлять батьки. І як може бути інакше? Ви привели свою таку ще маленьку, нетямущу дитину до школи, де на неї чекає безліч труднощів. А успіх навчання, успіх звикання до школи багато в чому залежить від її нормального фізичного розвитку, стану здоров'я.

Ми ознайомимо вас із найважливішими особливостями шестирічної дитини і запропонуємо поради різних фахівців, які

допоможуть вам уважно стежити за всіма змінами, що відбуваються з дитиною, і вчасно за потреби допомогти їй.

Отже, період від 6 до 12 років називається середнім (або другим) дитинством. Це час, коли життя дитини дуже змінюється, розвиваються нові форми поведінки і взаємодії з навколишнім світом.

Особливо визначається в другому дитинстві період 6–7 років. У цей час у дитини відбуваються різноманітні зміни: фізичні, психічні, соціальні. Тому вік 6–7 років ще називають кризовим періодом. Але нехай вас не лякає слово «криза». Як же цьому віку не бути критичним!

Пропонуємо ознайомитися з тими численними змінами, що відбуваються з організмом дитини, її фізичним розвитком.

Зріст і маса

Змін зазнають усі органи і системи організму. Відбувається процес активного дозрівання. Маса тіла щомісяця збільшується в середньому на 200 г, зріст — на 0,5 см. Зріст і маса є важливими показниками гармонійного фізичного розвитку дитини.

Ви можете самостійно розрахувати, яким має бути у середньому зріст вашої дитини. Для цього використовуйте формулу (формула для визначення зросту дітей від 2 до 15 років):



$$100 + 6 \cdot (n - 4),$$

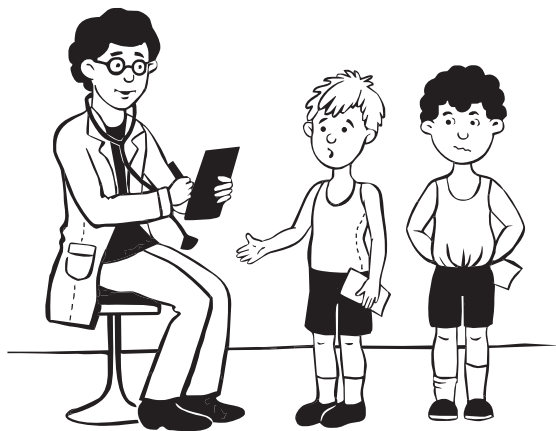
де n — вік дитини.

Середній зріст шестирічної дитини має складати 112 см. Для того, щоб орієнтовано оцінити масу тіла дитини, можна використати такі обчислення.

Дитина зі зростом 125 см має масу тіла 25 кг.

Таким чином, на кожні 5 см, що перевищують 125 см, до 25 кг додають 3 кг.

Ви завжди повинні пам'ятати про індивідуальні особливості розвитку дитини. У цьому випадку не забувайте про регулярні відвідування лікаря-педіатра, який зможе оцінити ступінь гармонійності розвитку саме вашої дитини.



ПЕРЕВІРТЕ САМІ! ЗАВДАННЯ БАТЬКАМ

«Філіппінський тест»: якщо дитина може через маківку перекрити пальцями правої руки ліву вушну раковину, то це свідчить про «напівростовий стрибок», що здійснився, а отже, ваша дитина розвивається відповідно до свого віку.

У віці 6–7 років діти досягають приблизно половини довжини тіла дорослої людини. А оскільки при цьому спостерігається посилене зростання кінцівок, то пропорції тіла дитини наближаються до пропорцій тіла дорослого. Це явище антропологи називають «напівростовим стрибком». А перевірити його можна за допомогою «філіппінського тесту».

ПЕРЕВІРТЕ САМІ! ЗАВДАННЯ БАТЬКАМ

Вимірюйте зріст і масу тіла дитини кожні три місяці впродовж року. Відзначайте їхню динаміку. Це допоможе вам спостерігати за гармонійністю фізичного розвитку дитини.

Вересень. Зріст _____, маса тіла _____

Грудень. Зріст _____, маса тіла _____

Березень. Зріст _____, маса тіла _____

Червень. Зріст _____, маса тіла _____

Кістки скелета



У середньому дитинстві відбувається подовження кісток скелета в міру збільшення тіла. Цей процес може супроводжуватися болями (оніміння кінцівок, ниючий біль у кістках уночі). Допомогайте своїй дитині перебороти нездужання за допомогою масажу кінцівок, що можна робити на ніч, після гігієнічних процедур.

Спостерігається посилене зростання черепної коробки. Так, у молодшого школяра вона може досягати більше ніж 90 % розмірів черепа дорослої людини. З цього віку черепна коробка практично не росте. Саме з такою невідповідністю у пропорціях голови пов'язаний зовнішній вигляд першокласників, що виглядають, як маленькі «пуголовки» або «каченята».

А от кістки лицьового скелета продовжують рости і формуватися. Цим обумовлена зміна молочних зубів на постійні. З віку 6 років діти втрачають до 20 молочних зубів. Незабутня відмінна особливість першокласників — беззуба посмішка!

Сфотографуйте свою дитину. Залишіть напам'ять її усмішку — посмішку шестирічної дитини!

Розгляньте таблицю, у якій зазначена кількість постійних зубів у хлопчиків і дівчаток 5,5–7,5 років.

Вік дітей	Кількість постійних зубів	
	Хлопчики 	Дівчатка 
5,5 років	0–5	0–6
6,5 років	3–8	3–9
7 років	5–10	6–11
7,5 років	8–12	8–13

Дуже важливо пояснити дитині правила гігієни ротової порожнини. Якщо до шести років дитина чистила зуби нерегулярно, необхідно негайно формувати в неї звичку чистити зуби двічі на день.

За додатковою інформацією краще звернутись до фахівця — дитячого стоматолога.



Ще одна особливість розвитку скелета шестирічних дітей — посилене зростання ребер, що сприяє змінам форми та обсягу грудної клітки. У зв'язку з цим змінюється характер подиху дитини. Якщо раніше у дітей переважав черевний вид дихання, то з розвитком грудної клітки дихання стає грудочеревним.

Як зріст і маса, окружність грудної клітки дитини — важливий показник її фізичного розвитку. Розрахувати окружність грудної клітки шестирічної дитини можна за такою формулою:

$$63 - 1,5 \cdot (10 - n),$$

де n — вік дитини.

Особливу увагу, шановні батьки, ви повинні приділяти хребту дитини, формуванню правильної постави.

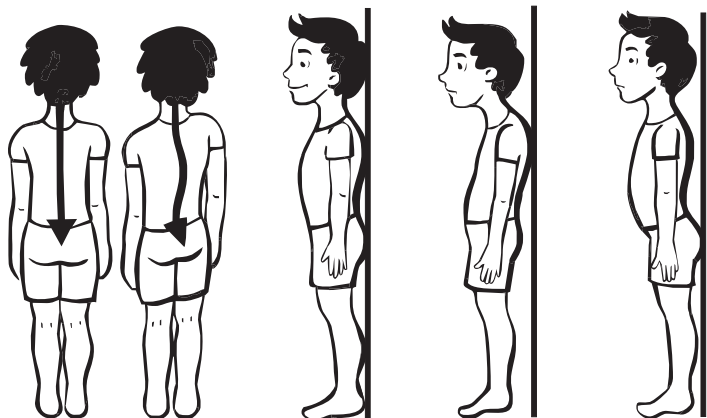
Під час навчання дитини в школі хребет зазнає серйозних навантажень.

ПЕРЕВІРТЕ САМІ! ЗАВДАННЯ БАТЬКАМ

Виміряйте окружність грудної клітки вашої дитини на початку і наприкінці року, використовуючи формулу, порівняйте отримані дані із середніми величинами, .

Вересень _____ (см)

Травень _____ (см)



Нормальне положення

Сколіоз

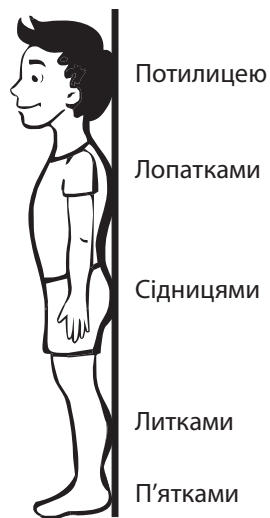
Нормальне положення


Лордоз

Кіфоз

Неправильне сидіння за партою, робочим столом, слабко розвинені спинні м'язи, можуть призвести до скривлення хребта, розвитку сколіозу. Розглянемо схему фізіологічних вигинів нормального хребта (у додатку наприкінці книги ви знайдете вправи для нормальної постави).

Не меншої уваги потребує розвиток стопи дитини і профілактика плоскостопості. Для запобігання цьому захворюванню дитина повинна носити зручне взуття, що не заважає нормальному розвитку кісток стопи.





**ПЕРЕВІРТЕ САМІ!
ЗАВДАННЯ БАТЬКАМ**

Намастіть стопу дитини олією. Поставте ногу на аркуш паперу. При плоскостопості намащена олією стопа залишить на аркуші повний відбиток.

Розвиток рухових навичок

У період середнього дитинства у дитини триває розвиток сили, швидкості, координації та контролю, необхідних для вдосконалення грубої та дрібної моторики (рухових навичок). Розвиток рухових навичок є важливою умовою опанування дитиною вимог шкільної програми, а отже, — успішного навчання та адаптації до школи. Розгляньте таблицю особливостей розвитку грубої та дрібної моторики у шестирічних дітей.

Груба моторика	Дрібна моторика
<ul style="list-style-type: none"><input type="checkbox"/> Дитина має добру координацію рухів, зберігає рівновагу, бігає, стрибає, стрибає на одній нозі;<input type="checkbox"/> у дитини збільшується спритність, гнучкість рухів;<input type="checkbox"/> дитина може кататися на роликах, ковзанах, велосипеді, легко користуватися столовими наборами, спортивним інвентарем, зокрема м'ячем. <p>Однак, точність рухів, витривалість ще залишаються слабко розвинутими і вимагають удосконалення</p>	<ul style="list-style-type: none"><input type="checkbox"/> Дрібні моторні рухи (точні рухи кисті руки і пальців) у шестирічній дитини розвиваються пізніше, ніж груба моторика;<input type="checkbox"/> дитині складно впоратися з написанням закруглених, хвилястих ліній, маленьких петельок, маленьких значків, що необхідно враховувати в першому класі. <p>Розвиток дрібної моторики — важливий етап в опануванні шкільних вимог, пов'язаних із письмом</p>
<p style="text-align: center;">Поради батькам!</p> <p>Перевірте у своїй дитини наявність усіх перелічених вище ознак розвитку грубої моторики.</p> <p>Для вдосконалення грубої моторики дитина повинна регулярно займатися фізичними вправами, ранковою зарядкою, грати в рухливі ігри на свіжому повітрі.</p> <p>Рекомендується заняття танцями, гімнастикою, східними єдиноборствами.</p> <p>Однак, ви повинні пам'ятати про необхідність контролювати надмірність фізичних навантажень!</p>	<p style="text-align: center;">Поради батькам!</p> <p>Не вимагайте від дитини красивого каліграфічного почерку у 1 класі!</p> <p>Для розвитку дрібних рухів необхідно пропонувати дитині різні заняття: ліплення з пластиліну і глини, вирізання з паперу фігурок, малювання, писання.</p> <p>Не забувайте, що ці заняття мають подобатися дитині.</p> <p>У жодному разі не змушуйте її та не карайте за помилки.</p> <p>Не відпочуйте дитину до навчання і пізнання!</p>

Система органів

Далі ми розглянемо особливості розвитку і функціонування різних систем організму шестирічної дитини. Для зручності пропонуємо вам розглянути таблицю.

Назва системи	Особливості розвитку	Профілактика захворювань
Дихальна система	Відбувається дозрівання легенів, що дозволяють повноцінно виконувати дихальну функцію. Збільшується потреба в кисні (удвічі більше, ніж у дорослого)	Для повноцінної роботи дихальної системи дитини необхідно забезпечити регулярність її перебування на свіжому повітрі (до 4 годин на день)
Серцево-судинна система	Інтенсивно зростає серце, збільшуючись до 6 років в 11 разів від початкового розміру. Судинна сітка стає розгалуженішою, що сприяє кращій циркуляції крові. Частота пульсу знижується і становить 91–92 удари на хвилину, характерною є аритмія пульсу	Для відмінної роботи серцево-судинної системи необхідно організувати достатній руховий режим школяра. При цьому варто чітко нормувати фізичні навантаження не тільки за інтенсивністю, але й особливо за тривалістю (розвиток витривалості).
Система травлення	Завдяки надходженню в організм різних живильних речовин, «тренується» і стає здатною до активного функціонування протягом життя. Система травлення дитини ще недостатньо підготовлена до вживання «грубої» їжі, тому харчування повинне мати щадний характер	Для забезпечення правильної роботи шлунково-кишкового тракту слід навчити дитину ретельно пережовувати їжу, їсти не поспішаючи. Батькам потрібно сформувати у дитини правильне ставлення до їжі (корисна їжа, кратність харчування, режим харчування та ін.)

Назва системи	Особливості розвитку	Профілактика захворювань
<p>Ендокринна система</p>	<p>Забезпечує контроль за всіма фізіологічними процесами в організмі.</p> <p>Багато відхилень у нормальному розвитку дитини (порушення росту, статевого розвитку, збільшення маси тіла, нестійка емоційна поведінка дитини та ін.) можуть бути пов'язані з порушенням гормонального обміну в організмі</p>	<p>Для профілактики різних ендокринних захворювань батькам необхідно регулярно (1 раз на рік) відвідувати лікаря-ендокринолога</p>
<p>Сечовидільна система</p>	<p>Продовжує свій розвиток і формування.</p> <p>Збільшується маса нирок, сечовий міхур може вміщати до 200 мл сечі.</p> <p>Сечовиділення відбувається частіше і залежить від кількості рідини, що випивається, температури повітря, невротичних розладів, захворювань сечовидільної системи</p>	<p>Необхідно навчити дитину дотримуватись правил особистої гігієни.</p> <p>Важливо у шестирічному віці дотримуватись питного режиму. Слід привчити дитину регулярно відвідувати туалет як удома, так і в школі.</p> <p>При будь-яких розладах сечостатевої системи негайно слід звертатися до лікаря</p>
<p>Імунна система</p>	<p>Забезпечує захист організму від різних захворювань.</p> <p>Слід пам'ятати, що імунітет дитини формується приблизно до 10 років, тому важливо дотримуватись графіка проведення щеплень.</p> <p>У дітей молодшого шкільного віку основним організмом, що забезпечує формування імунітету, є виличкова залоза, або тимус</p>	<p>Для нормальної роботи імунної системи необхідно з дитинства загартовувати дитину; забезпечувати режим харчування, регулярне надходження вітамінів, адекватну фізичну активність, перебування на свіжому повітрі; сприяти створенню доброго емоційного клімату в сім'ї та школі</p>

Назва системи	Особливості розвитку	Профілактика захворювань
Нервова система	<p>Триває розвиток і удосконалення функцій, мозок збільшується у розмірі, до 8 років він складає 90 % від розміру мозку дорослого. Дитина зазнає перепадів у настрої, вона швидко стомлюється, повільно переключається на різні види діяльності. Спостерігається нерівномірність у розвитку правої та лівої півкуль. Розвивається здатність до аналізу власних станів.</p> <p>Мовленнєва діяльність ще недосконала. До 6 років підвищується гострота зору (у грі вона збільшується на 17 %). Підвищуються точність і тонкість кольоросприйняття, слухова чутливість, звуковисотна розпізнавальна здатність</p>	<p>Батьки мають забезпечити умови для нормальної роботи нервової системи і головного мозку дитини, урахувавши особливості розвитку.</p> <p>Особливу увагу батьки повинні приділяти профілактиці захворювань органів чуття дитини (зір, слух та ін.).</p> <p>Гостроту зору і слуху необхідно регулярно перевіряти у фахівця і негайно реагувати на будь-які їхні зміни</p>

Давайте підіб'ємо підсумок. Для нормального фізичного розвитку дітей 6 років є характерними:

- стійке збільшення зросту і маси;
- активний ріст скелета, м'язової маси;
- заміна молочних зубів;
- стійке збільшення фізичної сили в дівчаток і хлопчиків;
- розвиток грубої та дрібної моторики;
- нездатність пов'язувати окремі моторні навички в єдину складну дію;
- удосконалення роботи всіх систем і органів організму дитини;
- удосконалення роботи головного мозку.

МАМО, Я ВЖЕ ДОРΟΣЛИЙ! АБО ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ШЕСТИРІЧНИХ ДІТЕЙ

Малюк зростає, змінюються не тільки його маса, зріст або хода. Насамперед, серйозні зміни відбуваються з його поведінкою. Дитина стає самостійнішою, упевненішою у собі. Тепер вона має інші інтереси.


Це вже не той малюк із рожевими щічками, до якого ви звикли. Він менше грається й частіше ставить запитання пізнавального характеру.

Погляньте на свого сина або доньку, чи не ставили ви собі питання: «На кого з вас схожа ваша дитина у своїх особистісних проявах?» Швидше за все, щодня ви починаєте більше розуміти, що ваша дитина стає індивідуальнішою, не схожою на вас.

Батькам завжди цікаво знати: яка їнтя дитина, як вона розвивається, про що мріє, до чого прагне. Погодьтеся, діти XXI століття істотно відрізняються від своїх одноліток минулих десятиліть. Інші соціально-економічні умови, інші пріоритети і цінності суспільства, а головне... інші батьки. Згадайте, шановні, своїх батька і матір.

- Як вони виховували вас?
- Що дозволяли робити, що забороняли?
- За що карали, за що хвалили?
- А якими сьогодні є сучасні батьки, які дорослішали і розвивалися за часів стрімких політичних і соціально-економічних змін?
- Що ви сьогодні розумієте під словом «виховання»?
- Яким хочете бачити свого сина або доньку?

- Заповніть таблицю, у якій порівняйте основні риси характеру вашої дитини і найближчих родичів. Можливо, тоді вам стане зрозуміло, на кого схожа ваша дитина?

№	Найяскравіші риси характеру				
з/п	 Дитини	 Мами	 Батька	 Бабусі	 Дідуся

Природно, чим старшою стає дитина, тим яскравіше виявляються її індивідуальні особливості, тим більше вона стає схожою на саму себе.

Мудрість батьків саме і полягає в тому, щоб зрозуміти, що дитина — це не власність батька чи матері, не їхня точна копія. Це нова людина, з властивими їй особистісними особливостями.



І ця людина, яка розвивається, має право бути особистістю, має право бути особливою і неповторною.

Якщо батьки розуміють це і намагаються виховувати та розвивати дитину відповідно до її особливостей, здібностей, бажань, нахилів, можливостей, то й особистість дитини формуватиметься гармонійно, а одвічна проблема «батьків і дітей» не буде такою загостреною і нерозв'язаною.

ОЗНАЙОМТЕСЯ!

ПОМИЛКИ, ЯКИХ НАЙЧАСТІШЕ ПРИПУСКАЮТЬСЯ БАТЬКИ, ВИХОВУЮЧИ ДІТЕЙ

Намастіть стопу дитини олією. Поставте ногу на аркуш паперу. При плоскостопості намащена олією стопа залишить на аркуші повний відбиток.

- 1. Бажання втілити в дитині свої нездійснені мрії або задовольнити власні амбіції.*
- 2. Спроба зробити за дитину те, що вона зобов'язана зробити сама, або гіперопіка з боку батьків.*
- 3. Спроба «відкупитися» від дитини подарунками замість батьківської уваги, спілкування і любові.*
- 4. Виховання дитини з позиції: «Я — дорослий, тому завжди правий, а ти — ще маленький, тому повинен завжди слухатися».*
- 5. Ігнорування особистої думки дитини.*
- 6. Потурання будь-яким забаганкам і бажанням дитини.*
- 7. Перекладання на дитину своїх проблем.*
- 8. Використання фізичного покарання як найдієвішого методу виховання.*
- 9. Нерозуміння того, що дитина виховується на особистому прикладі самих батьків.*
- 10. Нерозуміння того, що дитина — не точна копія батьків; вона унікальна як особистість, а тому має право на індивідуальний, власний розвиток.*